

Dyslexiförbundet FMLS

Stockholm den 29 aug 2016

Till

Utbildningsdepartementet

Regeringskansliet

103 33 Stockholm

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2016:25 betänkande "Likvärdigt, rättssäkert och effektivt".

Dyslexiförbundet FMLS har beretts möjlighet att avge yttrande över SOU 2016:25 betänkande "Likvärdigt, rättssäkert och effektivt" – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.

Dyslexiförbundet FMLS är ett funktionshindersförbund, som organiserar personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och räkningsvårigheter/dyskalkyli. Enligt Skolverket har 6-8 procent av skolans elever stora läs- och skrivsvårigheter. Det torde finnas i storleksordningen 50 000 elever och studerande i utbildningssystemet med dessa problem.

I vårt yttrande fokuserar vi på anpassning av nationella prov och bedömningsstöd. Det är viktigt för elever med olika funktionsnedsättningar och funktionstillstånd att få prov och uppgifter för bedömning anpassade och genomförda så att eleven inte utsätts för kränkande behandling och ges en rimlig chans att visa sina kunskaper eller färdigheter.

Vi vill även framföra att vid bedömningen i svenska (och andra språk) bör prov och bedömningsstöd i enlighet med läroplanen delas i två delar avseende den skriftspråkliga färdigheten. Man måste skilja på avkodning och läsförståelse för att rätt mäta prestationsnivån och rätt analysera eventuella brister. Detta är

inte minst viktigt sett mot de svagheter i läsförståelse elevkollektivet visat senare år i PISA-undersökningar.

7. Ett renodlat syfte för varje del i kunskapsbedömningssystemet.

Vi är eniga med utredaren om att de olika syftena med NP är svåra att förena i ett och samma prov. Detta har varit till klar nackdel för elever med funktionsnedsättning eftersom Skolverket ibland hänvisat till departementets behov av att få underlag, som motiv för att man inte fått använda hjälpmedel vid provets genomförande.

Det förefaller vara en mycket god tanke att tydliggöra syftet med olika bedömningsstöd – som bland annat skall användas i diagnostiskt syfte. I utformandet av dessa bedömningsstöd måste specialpedagogisk kompetens tillföras.

8. Ett minskat antal nationella prov.

Det är en god tanke att NPs antal ska minskas eftersom de stör skolans och elevernas arbete och förrycker planering och undervisning. För elever med funktionsnedsättning är ibland NP svåra att genomföra på grund av behovet av att standardisera och förenkla själva genomförandet. För dessa elever passar bättre en individuell bedömning och rätt utformade bedömningsstöd.

Det är ett bra förslag att korta tidsomfattningen av ett NPs genomförande. Viktigt dock att möjligheten till förlängd provtid kvarstår när denna krävs för att kompensera funktionsnedsättning.

8.2. Det är bra att underlätta elevernas arbetssituation under provperioderna genom information och förberedelser.

9. Digitalisering av nationella prov.

Det är utmärkt med en stegvis digitalisering av NP. Många anpassningar för funktionsnedsättning sker med olika digitala stöd, vilka då mer naturligt kan integreras i provgenomförandet. Vid det stegvisa genomförandet måste dock undersökas och beaktas de eventuella nackdelar en sådan provsituation kan innebära för elever med olika funktionsnedsättningar eller tillstånd.

12. Tydligare relation mellan provresultat och betyg.

Vi motsätter oss inte förslaget att förbättra relationen mellan provresultat och betyg, men möjlighet måste ges till individuell bedömning och undantag,

exempelvis genom att bortse från vissa moment, när funktionsnedsättning hindrar inlärande eller prov.

13.3 Anpassningar och hjälpmedel i NP.

Vi instämmer i utredningens förslag om att Skolverket i samråd med SPSM ska se över och lämna anvisningar över hur olika förmågor kan prövas i NP utan att detta står i konflikt med barnets bästa. Det nationella ramverket bör också omfatta anpassningar av proven och användandet av hjälpmedel.

13.3.1 Anpassningar av nuvarande prov

En av de stora konflikter som förelegat beträffande anpassning av nationella prov för elever med funktionsnedsättning har varit Skolverkets uppfattning att uppläsningsstöd som hjälpmedel inte får användas i proven i åk 3.

Vi har svårt att förstå att utredningen i detta avsnitt skriver att *”textförståelsen kan prövas genom att eleverna får lyssna på texten”*. Detta stämmer inte enligt vår uppfattning med vad som anges av Skolverket i fotnot 13. Eleverna måste i provet läsa texten själva. Om just detta har en stor konflikt förelegat.

Eftersom motsättningarna enligt oss påvisar en principiell skillnad både beträffande synen på läsning och beträffande rätten till bedömning vill vi här redogöra för vår uppfattning i och med att detta även kan ha betydelse för utformningen av aktuella nationella bedömningsstöd.

Gällande Lgr anger som kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3 i svenska följande:

”Eleven kan läsa bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter.

Eleven kan skriva enkla texter med läslig handstil och på dator. I texterna kan eleven använda stor bokstav, punkt och frågetecken samt stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har tydlig inledning, handling och avslutning. Eleven kan söka information ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar av informationen i enkla former av faktatexter. Texterna innehåller grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet klart framgår. Genom att kombinera sina texter med bilder kan eleven förtydliga och förstärka sina budskap. Dessutom kan eleven utifrån givna frågor ge enkla omdömen om sina egna och andras texter samt utifrån respons bearbeta och förtydliga sina texter på ett enkelt sätt.

Eleven kan samtala om elevnära frågor och ämnen genom att ställa frågor, ge kommentarer och framföra egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att innehållet tydligt framgår. Dessutom kan eleven ge och ta enkla muntliga instruktioner.”

Vi redogör här för vår uppfattning i om Lgrs koppling till prov och bedömning; Kunskapskraven upptar tre avsnitt; de två första tar upp elevens färdigheter, kunskaper och erfarenheter av skriftspråket.

Första avsnittet handlar om att tillgodogöra sig skriftspråk och förstå det, andra avsnittet om att producera skriftspråk.

Det tredje avsnittet omfattar talspråket. Kraven där är framför allt inriktade på att "producera" enkelt talspråk och mindre fokus ligger på språkförståelse. Man anger enbart förståelse av enkla instruktioner som mål.

Tillgodogöra sig skriftspråk och förstå det.

Vi tar endast upp det första avsnittet som behandlar elevens färdigheter, kunskaper och erfarenheter att tillgodogöra sig skriftspråk och förstå det.

Kunskapskraven anger följande värdeord eller begrepp

- läsa texter med flyt
- använda lässtrategier
- kommentera och återge
- grundläggande läsförståelse
- föra enkla resonemang
- relatera till egna erfarenheter.

Kunskapskraven upptar således både färdigheter, kunskaper och erfarenheter, som avser både avkodning och språk- /läsförståelse.

Vad ska ett nationellt prov mäta?

Ett nationellt prov som avser att mäta ovanstående kunskapskrav bör konstrueras så att samtliga parametrar angivna i kunskapskraven kan mätas.

Det är inte acceptabelt att avkodningsproblem ska förhindra elever att delta och att visa sin förmåga när språk- /läsförståelse ska prövas.

Språk- /läsförståelse handlar om ordkunskap/ordförråd, vana vid och förståelse av skriftspråklig sats- och meningsbyggnad, skriftspråkliga begrepp och vändningar och att man har en tillräcklig begreppsvärld och underliggande förståelse för att kunna problemlösa och relatera till texten.

Nationellt prov och bedömning – så bör det konstrueras.

Vi anser att prov och bedömning i svenska som avser att mäta läsförmåga delas i två delar – en del som mäter avkodning och en som mäter språk- /läsförståelse. I det senare provet ska eleverna få använda de hjälpmedel de behöver för att kompensera en svag avkodningsförmåga.

Anpassning av en uppgift eller ett prov.

Anpassning av ett prov handlar inte om att ta bort vissa moment som är omöjliga för eleven att genomföra utan om att anpassa genomförandet så att kunskap och färdigheter trots funktionsnedsättningar kan mätas och bedömas. Det handlar om elevens rätt till delaktighet genom att få delta i provet efter sina egna förutsättningar.

13.3.5 Befrielse från prov eller delprov

Vi instämmer med förslaget om att de fall som ska befrias från ett prov eller delprov ska tydliggöras av Skolverket, men även här är samråd med SPSM en nödvändighet. Vi vill dock framhålla vikten av att innan befrielse från provet kommer ifråga – så skall alla möjligheter till anpassning av provsituationen prövas först. Annars föreligger diskriminering.

Vi ställer oss dock tveksamma till förslaget om att myndigheten ska ange hur befrielsen kan påverka det sammanvägda provbetyget. Vi anser att detta är en individuell bedömning av varje elev, som bara elevens lärare kan göra.

13.4 Kvalitetsgrupp tillsätts.

Vi ser positivt på att en kvalitetsgrupp med experter för att garantera provens kvalitet tillsätts för respektive prov och att i dessa grupper ska ingå expertis med specialpedagogisk kompetens.

Dyslexiförbundet FMLS

Bengt-Erik Johansson
Ordf

Sven H Eklöf
sakkunnig